

The Mechanics of Mercy: How Does Forgiveness Actually Work?

Dena Weiss – weiss@hadar.org

Jonathan D. Levine Memorial High Holiday Lecture - 2024

Shemot 34:1-8	שמות לג:ז - שמות לד:ח ⁴
<p>1) HaShem said to Moshe: Chisel out for yourself two tablets of stone that are like the first ones and I will write on the tablets what was on the first ones which you broke. 2) Be ready in the morning and go up on Mt. Sinai in the morning and stand there for Me on the top of the mountain...</p> <p>4) Moshe chiseled out two stone tablets like the first ones and Moshe arose early in the morning and ascended Mt Sinai, as HaShem had commanded him; and he brought the two stone tablets in his hands. 5) HaShem descended in a cloud and H/he stood with H/him there and H/he called in HaShem's name</p> <p>6) And HaShem passed before him and H/he called, "HaShem, HaShem [or HaShem passed before him and HaShem called, "Hashem] merciful and Gracious God, longsuffering and abundantly kind and truthful 7) [God] saves kindness for thousands, bears sin, iniquity and wrongdoing and will cleanse - but sometimes does not cleanse. He visits the sins of the fathers on the children and the children's children to the thirds and fourths.</p> <p>8) Moshe hurried, prostrated himself on the ground and bowed.</p>	<p>א) ויאמר ה' אל מֹשֶׁה פֶּסֶל לָךְ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים וְכַתְּבֵתִי עַל הַלַּחַת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלַּחַת הָרָאשֵׁינִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ. ב) וְהָיָה נִכּוֹן לִבְקֹר וְעֹלִית בְּבֹקֶר אֶל הָרֹם סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִּי שָׁם עַל רֹאשׁ הָהָר... ד) וַיִּפְסֹל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בְּבֹקֶר וַיַּעַל אֶל הָרֹם סִינַי כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים: ה) וַיֵּרֶד ה' בָּעָנָן וַיִּתִּיצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה': ו) וַיַּעֲבֵר ה' עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אָפִים וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת: ז) נָצַר חֶסֶד לְאֲלֹפִים נֶשֶׁא עוֹן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה לֹא יִנָּקֶה פֶקֶד עוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רִבְעִים: ח) וַיַּמְהַר מֹשֶׁה וַיִּקְדֹּ אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה.</p>

Rosh HaShanah 17b	ראש השנה יז:
<p>And HaShem passed before him and H/he called. R' Yohanan said: Were the verse not written, it would have been impossible to say. It teaches that the Holy Blessed One wrapped Himself like a prayer leader [lit. emissary of the people] and showed Moshe the order of the prayer. He said to</p>	<p>ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל</p>

<p>him, "Whenever Israel sins, they should perform this order before Me and I will forgive them." HaShem HaShem, I am He before a person sins and I am He after a person sins and does Teshuvah. Merciful and Gracious God Rav Yehudah said: There was a covenant established with the 13 attributes [of mercy] that they do not return empty, as it says, behold I am establishing a covenant.</p>	<p>חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון, אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאין חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כרת ברית.</p>
--	--

Etz Yosef	עץ יוסף
<p>And I will forgive them for all of their sins. Many have challenged this - that they did this with the 13 attributes and didn't succeed. And the Alshikh wrote on Tehillim: I heard in the name of the Livnat HaSapir that this is why it does not say "say this order before Me" but rather, "do this order before Me." That intends to say that the matter is not dependent on recitation, but rather on doing. That the traits that you recall, "merciful, gracious, patient etc." you should do then like this order. And through that they will not come back empty.</p>	<p>ואני אמחול להם עונותיהם. רבים מקשים כי הרבה עשו כן ב"ג מדות ולא הצליחו. וכתב האלשי"ך בתהילים וז"ל ושמעתי בשם לבנת הספיר שעל כן לא אמר אמרו לפני כסדר הזה. אלא עשו לפני כסדר הזה. שכוון לאמר כי לא באמירה לבדה תליא מילתא אלא בעשיה. כי אותן המדות שזוכרין רחום וחנון ארך אפים כו' תעשו אותם כסדר ההוא. ועל ידי כן לא ישובו ריקם עכ"ל.</p>

Tractate Soferim 3:17	מסכת סופרים פרק ג' י"ז
<p>Abba Shaul said; Become like God; Just as God is compassionate and gracious, so too you [i.e. – Mankind] be compassionate and gracious</p>	<p>אבא שאול אומר- הדמה לו; מה הוא רחום וחנון, אף אתה רחום וחנון.</p>

Rosh HaShanah 17a	
<p>Beit Hillel say: And abundant in kindness (Exodus 34:6) God tilts the scales in favor of kindness. How does He do this? Rabbi Eliezer says: He pushes it down as it is stated: He will again have compassion upon us; He will push down our iniquities" (Micah 7:19). Rabbi Yosei bar H̄anina said: He bears as it is stated: "He bears sin and forgives transgression" (Micah 7:18).</p>	<p>בית הלל אומרים: "ורב חסד" — מטה כלפי חסד. היכי עביד? רבי אליעזר אומר: כובשו, שנאמר: "ישוב ירחמנו יכבש עונותינו". רבי יוסי בר חנינא אומר: נושא, שנאמר: "נושא עון ועובר על פשע".</p>

<p>It is taught from the school of Rabbi Yishmael: He overlooks each and every first and that is the attribute. Rava said: But the sin itself, is not erased; if there is a majority of sins, God counts it with them.</p> <p>Rava said: Whoever overlooks his due, his sins are removed for him as it is stated: He bears sin and forgives transgression" (Micah 7:18). Whose sins does He bear? The one who overlooks sin.</p>	<p>תנא דבי רבי ישמעאל: מעביר ראשון ראשון, וכן היא המדה. אמר רבא: ועון עצמו אינו נמחק. דאי איכא רובא עונות — מחשיב בהדיהו.</p> <p>רבא אמר: כל המעביר על מדותיו — מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר: "נושא עון ועובר על פשע". למי נושא עון — למי שעובר על פשע.</p>
---	--

Tomer Devorah - Ch. 1	תומר דבורה פרק א
<p>A person should make themselves similar to their creator and then will be in the "secret" of the upper Form in both physical form and spiritual likeness. For if they will be similar in their body, but not in their behavior - they are contradicting their Form and people will say to them - "a beautiful form with terrible behavior."...Therefore a person should make themselves similar to the actions of the Crown which are the 13 supernal attributes of Mercy. And they are hinted at in the verses: God who is like you, will return and have compassion on us, will give truth. Therefore it is appropriate for these 13 attributes to be found in them.</p>	<p>האדם ראוי שיתדמה לקונו ואז יהיה בסוד הצורה העליונה צלם ודמות, שאלו ידמה בגופו ולא בפעולות הרי הוא מכזיב הצורה ויאמר עליו צורה נאה ומעשים כעוירים... לפיכך ראוי שיתדמה אל פעולות הכתר שהן י"ג מדות של רחמים עליונות. ורמזות בסוד הפסוקים (מיכה ז, יח) מי אל כמוך. ישוב ירחמנו. תתן אמת. אם כן ראוי שתמצאנה בו י"ג מדות אלו.</p>

Eichah Rabbah, Petichta	איכה רבה, פתיחתא
<p>And I gave my sister all the signs that I had given to my husband, so that he would think that she was Rachel. Moreover, I entered under the bed where he was lying with my sister. He would speak with her and she would be silent, and I would respond to everything that he said, so that he would not identify my sister's voice. I was kind to her and for her, I was not jealous of her, and I did not expose her to humiliation. If I, who is flesh and blood, dust and ashes, was not jealous of my sister-wife, and I did not expose her to humiliation and shame, You who are a living and eternal merciful King, why were You jealous of stellar worship that</p>	<p>ומסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי, כדי שיהא סבור שהיא רחל. ולא עוד אלא שגנבתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול אחותי וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה. ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקים, רחמן, מפני מה קנאת לעבודת</p>

<p>has no substance, and You exiled my children who were then killed by sword, and the enemies did to them as they pleased?’ Immediately, the mercy of the Holy One blessed be He overcame Him and He said: ‘For you, Rachel, I will restore Israel to their place.’ That is what is written: “So said the Lord: A voice is heard in Rama, wailing, bitter weeping. Rachel is weeping for her children; she refuses to be consoled for her children, as they are not” (Jeremiah 31:14). And it is written: “So said the Lord: Restrain your voice from weeping, and your eyes from tears, as there is reward for your actions.... And there is hope for your future, the utterance of the Lord, and your children will return to their borders” (Jeremiah 31:15–16).</p>	<p>כּוֹכְבִּים שָׁאִין בָּהּ מִמֶּשׁ, וְהִגְלִיתָ בְּנֵי וְנִהְרְגוּ בַחֶרֶב וְעָשׂוּ אוֹיְבִים בָּם כְּרָצוֹנָם. מִיָּד נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוא ואמר, בְּשִׁבְלָהּ רָחֵל אֲנִי מַחְזִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְמִקְוָמוֹ, הֲדָא הוּא דְכֻתִּיב (יִרְמִיָּה לא, טו): כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רָחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ מֵאַנְהָ לְהִנָּחֵם עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנו. וְכֻתִּיב (יִרְמִיָּה לא, טז): כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שֹׁכֵר לִפְעֻלָּתְךָ וגו', וְכֻתִּיב (יִרְמִיָּה לא, יז): וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ נָאִם ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם.</p>
--	---

Ta'anit 24a	תענית כד.
<p>Rav went to a certain place; he declared a fast, and rain did not come. The prayer leader went down before him. He said “who causes the wind to blow” and wind blew, “who causes the rain to fall” and rain came. He [Rav] said to him: What do you do? He said to him: I am a teacher of young children, and I teach the children of the poor like the children of the rich, and whoever is unable [to pay] I do not take anything from him. And I have a pond of fish, and anyone who does wrong, I bribe him with them, and I work things out to appease him until he comes and reads. (trans. D. Steinmetz)</p>	<p>רב איקלע לההוא אתרא, גזר תעניתא ולא אתא מיטרא. נחית קמיה שליחא דצבורא, אמר משיב הרוח ונשב זיקא, אמר מוריד הגשם - ואתא מיטרא. אמר ליה: מאי עובדך? אמר ליה: מיקרי דרדקי אנא ומקרינא לבני עניי כבני עתירי, וכל דלא אפשר ליה לא שקלינא מיניה מדי. ואית לי פירא דכוורי, וכל מאן דפשע - משחדינא ליה מיניהו, ומסדרינן ליה, ומפייסין ליה, עד דאתי וקרי.</p>

Ta'anit 25b	תענית כה:
<p>A further story about R' Eliezer who descended before the ark [to lead prayers] and said 24 blessings and was not answered. R' Akiva descended after him and said, "Our Father, Our King! We have no other king but you. Our Father, Our King! Please have mercy on us for Your sake - and the rains came down. The Rabbis were speculating. A heavenly echo emerged and</p>	<p>שוב מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה. ירד רבי עקיבא אחריו, ואמר: אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה. אבינו מלכנו למענך רחם עלינו, וירדו גשמים. הוו מרנני רבנן. יצתה בת קול</p>

<p>said: Not because this one is greater than the other, but because this one overlooks his due and this one does not overlook his due.</p>	<p>ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו, וזה אינו מעביר על מדותיו.</p>
---	---

Berakhot 7a	תלמוד בבלי ברכות דף ז.
<p>R. Yohanan said in the name of R. Yossi: How do we know that God prays? As it says: And I will bring them to My holy mountain and make them happy in the house of My prayer. It does not say “their prayer” but “My prayer”—from here we know that God prays. What does God pray? R. Zutra b. Tuvia said in the name of Rav: May it be My will that My mercy will overcome My anger and My mercy will flow over my attribute [of judgment] and that I engage with My children with mercy and that I enter for them within the boundary of the law. We learn: <i>R. Yishmael b. Elisha said: Once I entered into the Holy of Holies and I saw Akatriel [angel of] the God of Hosts who was sitting on the High and Lofty throne and he said to me: Yishmael, My son, bless me. I said to him: May it be Your will that Your mercy conquers Your anger, and that Your mercy will roll over Your attribute [of justice] and act with Your children with the attribute of mercy and enter for them within the boundary of the law and he nodded to me with his head. And this comes to teach us that the blessing of an ordinary person should not be light in your eyes. And I will remove My palm and you will see My back.</i> R. Hana b. Bizna said in the name of R. Shimon the <u>H</u>asid: This teaches that God showed Moshe a <i>tefillin</i> knot.</p>	<p>א"ר יוחנן משום ר' יוסי- מנין שהקב"ה מתפלל? שנאמר: והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי. תפלתם לא נאמר אלא תפילתי- מכאן שהקב"ה מתפלל. מאי מצלי? אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב- יה"ר מלפני שיכבשו רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת רחמים ואכנס להם לפנים משורת הדין. תניא- א"ר ישמעאל בן אלישע: פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריאל יה' ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי ישמעאל בני ברכני. אמרתי לו יה"ר מלפניך שיכבשו רחמך את כעסך ויגולו רחמך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין- ונענע לי בראשו- וקמ"ל שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך: והסירתי את כפי וראיתי את אחרי. אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא: מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין.</p>

Birkat Asher - Asher Wassertheil	ברכת אשר
<p>Two tablets of Stone like the first ones - Is it possible for a human being to do something just like God? And behold the the verse testifies that he chiseled two tablets of stone like the first ones! See that the Ibn Ezra says that the intention is that they were the same size as the first</p>	<p>"...שני לחת אבנים כראשנים" וגו'. כלום אפשר לבן תמותה לעשות דבר כמו - כ"ף-הדמיון - שעשהו הקב"ה? והנה הכתוב מעיד "ויפסל שני לחת אבנים כראשנים" (פסוק ד). וראה ראב"ע שהכוונה - כמדתם</p>

tablets. And the Da'at Soferim to verse 4 wrote: Moshe succeeded in chiseling the tablets in the shape of the first ones, but they were just "like" the first ones - similar to them, but not exactly like them.	של לוחות ראשונים. וב"דעת סופרים" לפסוק ד כתב: משה הצליח לפסול את הלוחות כדוגמת הראשונות, אף שבדאי היו רק "כראשונות" - דומות להם ולא כמותם ממש.
--	--

Mishnah Bava Kama 8:7	בבא קמא ח:ז
Even though he has given [it] to him, it is not forgiven until he asks from him [for <i>mechilah</i>] as it says, and now return the wife of [this man who is a prophet and he will pray for you and you will live] . And how do we know that if he does not forgive him that he is cruel? As it says - Avraham prayed to God and God healed Avimelech.	אף על פי שהוא נותן לו, אין נמחל לו עד שִׁיבְקֶשׁ מִמֶּנּוּ. שְׁנֵאֲמַר: "וְעַתָּה הֲשֵׁב אִשְׁתּוֹ וְגו'". וּמִנֵּין שָׂאֵם לֹא מָחַל לוֹ, שֶׁהוּא אֶכְזָרִי? שְׁנֵאֲמַר: "וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים, וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת אֲבִימֶלֶךְ וְגו'".
Meiri	מאירי
Since he asked appropriately and it turns out that he did not care about the punishment to his fellow	הואיל ובקש ממנו כראוי שנמצא שאינו חושש על עונש חברו

Maimonides Laws of Dispositions 6:6	משנה תורה, הלכות דעות ו:ו'
When a person sins against another, he shouldn't silently resent him. Rather it is incumbent upon him to notify him and say to him, "Why did you do this to me? Why did you sin against me in this matter?"...And if he goes back and requests from him to forgive him, he must forgive. And the forgiver should not be cruel as it says, and Avraham prayed to God	כְּשִׁיחָטָא אִישׁ לְאִישׁ לֹא יִשְׁטַמֶּנּוּ וַיִּשְׁתַּקּוּ... אֲלֵא מִצְוָה עָלָיו לְהוֹדִיעוֹ וּלְוַמַּר לוֹ לְמָה עָשִׂיתָ לִּי כֹּה וְכֵן וְלְמָה חָטָאתָ לִּי בְּדַבָּר פְּלוֹנִי... וְאִם חָזַר וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְמַחֵל לוֹ צָרִיךְ לְמַחֵל. וְלֹא יִהְיֶה הַמוֹחֵל אֶכְזָרִי שְׁנֵאֲמַר (בראשית כ' ז') וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים:
Maimonides Laws of Teshuvah 2:9	משנה תורה, הלכות תשובה ב:ט'
However, sins that are between a person and their fellow like one who physically harms their fellow or curses them or steals from them - he is never forgiven unless he gives his friend what he is obligated to and will appease him. And even once he has given him his money back which he owes him, he needs to appease him and to ask [forgiveness] from him until he forgives him...and if he doesn't want to, he should leave him be and the one who didn't sin, he is the sinner.	אֲבָל עֲבֻרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֶבְרֹו כְּגוֹן הַחוֹבֵל אֶת חֶבְרֹו אוֹ הַמְקַלֵּל חֶבְרֹו אוֹ גּוֹזְלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן אֵינוֹ נִמְחָל לוֹ לְעוֹלָם עַד שִׁיתֵּן לְחֶבְרֹו מֶה שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ וַיִּרְצֶהוּ. אִם עַל פִּי שֶׁהִתְחַזֵּר לוֹ מִמּוֹן שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ צָרִיךְ לְרַצּוֹתוֹ וּלְשַׁאֵל מִמֶּנּוּ שִׁימְחֵל לוֹ... לֹא רָצָה מְנִיחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ וְזֶה שֶׁלֹּא מָחַל הוּא הַחוֹטָא...

Maimonides Laws of Teshuvah 2:10	משנה תורה, הלכות תשובה ב"י
<p>It is forbidden for a person to be angry and not be appeased, rather he should be easy to appease and difficult to anger and when the sinner asks him to forgive he should forgive with a full heart and an eager soul. And even if he has caused him great pain and really sinned against him, he should not take revenge or bear a grudge.</p>	<p>אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעס ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחל מוחל בלב שלם ובנפש חפצה. ואפילו הצר לו וחסא לו הרבה לא יקם ולא יטר.</p>

Yoma 22b-23a	תלמוד בבלי יומא כב:-כג.
<p>And Rabbi Yohanan said in the name of Rabbi Shimon ben Yehotzadak: Any Torah scholar who does not avenge and bear a grudge like a snake is not a Torah scholar. But isn't it written "You shall not take vengeance nor bear any grudge, (Leviticus 19:18)? That is written about monetary matters. As it is taught: <i>What is revenge and what is bearing a grudge? Revenge: One said, Lend me your sickle, and he said: No. The next day, the other said, Lend me your ax. If he said to him: I will not lend to you, just as you did not lend to me, that is revenge.</i></p> <p><i>And what is bearing a grudge? If one said, Lend me your ax, and he said: No, and the next day the other said: Lend me your robe; if the first one said to him: Here it is, as I am not like you, who would not lend to me, that is bearing a grudge.</i></p> <p>But does it not apply to anguish? Wasn't it taught in a <i>baraita</i>: Those who are insulted but do not insult others, who hear themselves being shamed but do not respond, who act out of love for God, and who rejoice in their suffering, about them the verse states: "They that love God be as the sun when it goes forth in its might" (Judges 5:31). That's a case where he [only] held on to this in his heart.</p> <p>But didn't Rava say - Whoever overlooks his due, his sins are removed for him!</p> <p>This is a case where they appeased him and he was appeased.</p>	<p>ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש - אינו תלמיד חכם. - והכתיב לא תקם ולא תטר! - ההוא בממון הוא דכתיב. דתניא: איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה? נקימה, אמר לו: השאילני מגלך, - אמר לו: לאו. למחר אמר לו הוא: השאילני קרדומך! - אמר לו: איני משאילך, כדרך שלא השאלתני - זו היא נקימה. ואיזו היא נטירה? אמר לו: השאילני קרדומך! - אמר לו: לא. למחר אמר לו: השאילני חלוקך! - אמר לו: הילך, איני כמותך, שלא השאלתני - זו היא נטירה.</p> <p>וצערא דגופא לא? והא תניא: הנעלבין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמים ב'סורין, עליהן הכתוב אומר: "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו"! לעולם דנקיט ליה בליביה. והאמר רבא: כל המעביר על מדותיו — מעבירין לו על כל פשעיו! דמפייסו ליה ומפייס.</p>

Talmud Bavli Yoma 87b	תלמוד בבלי מסכת יומא פז:
<p>Rav was reviewing material before Rabbi. R' Hiyya entered and he went back to the beginning. Bar Kappara entered and he went back to the beginning. R' Shimon beRibbi came and he went back to the beginning. R' Hanina beRabbi Hama came and he said, "Am I going to have to keep on going back to the beginning?!" R' Hanina got angry. Rav came to appease him for 13 Erev Yom Kippurs and he was not appeased. How did he do so? Didn't R' Yosi bar Hanina say that anyone who asks for forgiveness from his fellow shouldn't do so more than three times?! Rav is different. And how did R' Hanina do so?! Doesn't Rava say that anyone who is not insistent on his due will have all of his sins forgiven?! Rather R' Hanina saw Rav in a dream hanging from a date palm. And we learn that anyone who is [seen] hanging from a date palm is going to be the head. He said, "I see from this that he wants to ascend to power" and he didn't forgive so that he would go and learn Torah in Bavel.</p>	<p>רב הוה פסיק סידרא קמיה דרבי עייל אתא ר' חייא הדר לרישא עייל בר קפרא הדר לרישא אתא ר"ש ברבי הדר לרישא אתא ר' חנינא <בר> [בר'] חמא אמר כולי האי נהדר וניזיל לא הדר איקפיד ר' חנינא אזל רב לגביה תליסר מעלי יומי דכפורי ולא איפייס. והיכי עביד הכי? והאמר ר' יוסי בר חנינא כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים! רב שאני ורבי חנינא היכי עביד הכי והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו אלא ר' חנינא חלמא חזי ליה לרב דזקפוהו בדיקלא וגמירי דכל דזקפוהו בדיקלא רישא הוי אמר שמע מינה בעי למעבד רשותא ולא איפייס כי היכי דליזיל ולגמר אורייתא בבבל.</p>

